

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСПЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
Кафедра готельно-ресторанної та курортної справи**

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

з навчальної дисципліни
«КУРОРТОЛОГІЯ»

для студентів спеціальності 242 «Туризм» ступеня магістра

Полтава -2016

АВТОР:

Дубова Г.Є. – к.т.н., доцент кафедри готельно-ресторанної та курортної справи ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Коваленко Н.П. – к. с/г. н., доцент кафедри екології, охорони навколишнього середовища та збалансованого природокористування Полтавської державної аграрної академії;

Оніщук Л.М. – заступник начальника Управління інфраструктури та туризму Полтавської обласної державної адміністрації

Обговорено і схвалено
на засіданні кафедри готельно-ресторанної та
курортної справи

УЗГОДЖЕНО

Голова науково-методичної групи зі
спеціальності 242 «Туризм»

СХВАЛЕНО

Голова науково-методичної ради
ВНЗ Укоопспілки ПУЕТ

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Курортологія» розрахований на формування у студентів знань про курортну систему як основу створення служби суспільного здоров'я, мета якої - профілактика хвороб, збереження і укріплення здоров'я населення країни. Даний курс дозволить студентам отримати уяву про принципи, нові методи організації курортного оздоровлення і відпочинку в умовах рекреаційно-реабілітаційних закладів, про стан і перспективи розвитку санаторно-курортної галузі.

Курортне лікування, на відміну від лікарських засобів більш фізіологічне, природне для організму. Воно мобілізує резервні можливості організму, не викликає побічних проявів. Відомо, що природні лікувальні засоби значно сприяють підвищенню стійкості організму, можливостей основних систем організму, його захисних реакцій. Показання для санаторно-курортного лікування дуже широкі і чітко визначені, а протипоказання (як дорослих, так і дітей) встановлюються Міністерством охорони здоров'я України. У нинішньому суспільстві, яке намагається жити за законами цивілізованого ринку, рекреаційно-туристські ресурси (РТР) виступають передумовою формування експортної спеціалізації держави, аргументом забезпечення позитивного сальдо рекреаційно-туристського балансу та виходу України на відповідний її ресурсам, території, менталітету соціально-економічний рівень.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Курортологія» є закономірності відновлення функціонального стану як окремих систем організму так і в цілому, при науково-обґрунтованому використанні природних чинників курортів та лікувального (дієтичного) харчування.

Міждисциплінарні зв'язки навчальної дисципліни. Навчальна дисципліна нерозривно пов'язана з навчальними дисциплінами «Географія туризму (туристичне країнознавство)», «Організація готельного господарства», «Організація ресторанного господарства», «Рекреаційні комплекси світу», «Організація туризму (туропереїтинг)», враховує здобуті студентами знання та частково спирається на них.

Структура навчальної дисципліни «Курортологія» визначається з позицій системного підходу з урахуванням відповідних положень. Обсяг тем для вивчення визначається на основі часу, виділеного для цієї дисципліни відповідно до робочого навчального плану.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета вивчення навчальної дисципліни є отримання майбутніми фахівцями сфери туризму теоретичних знань та практичних навичок з використання природно-кліматичних і санаторно-рекреаційних ресурсів курортів України та світу, організації оздоровчого туризму та санаторно-курортного лікування, організації надання послуг у курортних закладах за кордоном і в Україні.

1.2. Основними завданнями навчальної дисципліни «Курортологія» є:

- діяльність курортної інфраструктури та нормативно-правові акти у сфері курортології;
- вплив лікувальних природно-ресурсних факторів на розвиток курортної справи;
- основи організації санаторно-курортного лікування;
- наукові основи цілющих властивостей природних лікувальних факторів та механізми їх впливу на організм людини;
- використання у санаторно-курортній справі фізичних факторів, лікувальної фізкультури, масажу, фітотерапії, апітерапії;
- інноваційний розвиток та санітарна охорона курортів.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, у результаті вивчення дисципліни «Курортологія» студенти повинні знати:

- теоретичні основи курортної справи, методики її реалізації;
- основні природні та преформовані лікувальні фактори, механізм їх впливу на організм людини та використання в умовах курорту;
- законодавчі акти, що регулюють здійснення курортної діяльності в Україні;
- основні та інноваційні методи та технології санаторно-курортного оздоровлення, лікування, профілактики, що використовують на курортах Світу та в Україні;
- методи оцінки санаторно-курортного потенціалу з метою застосування в рекреаційних цілях, основні загальні тенденції розвитку курортів.

уміти:

- знаходити та аналізувати курортні ресурси;
- вивчати можливості використання курортних факторів з метою туризму, рекреації, лікування та профілактики на курортах;
- надавати пропозиції з санаторно-курортного лікування;

- організувати туризм, рекреацію, лікування та профілактику на курортах;
- володіти навичками творчого погляду на організацію курортної справи залежно від курортних ресурсів;
- спрямовувати дію курортів України відповідно до сучасних світових вимог.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Курорти – провідний сегмент індустрії туризму.

Визначення: курорт, лікувально-оздоровча місцевість, особливо цінні та унікальні природні лікувальні ресурси, загальнопоширені природні лікувальні ресурси, бальнеологічний висновок, курортна справа, санаторно-курортні заклади, санаторій, профілакторій. Історичні аспекти розвитку санаторно-курортної справи. Сучасний стан санаторно-курортної справи в Україні та в Полтавській області. Основні положення Закону України про курорти. Туризм як галузь рекреації, оздоровчий туризм.

Тема 2. Основи курортології. Курортні ресурси України.

Клімат як багаторічний режим погоди, взаємодія основних кліматичних чинників (сонячна радіація циркуляція повітря, земна поверхня), що його формують. Вплив основних характеристик клімату (температура і вологість повітря, атмосферний тиск повітря) на життєві процеси людини, на її загальний стан. Показники, що характеризують еквівалентно-ефективну температуру (ЕЕТ) та оптимальні величини цих показників для людини.

Класифікація погоди Федорова-Чубукова, її особливості. Три групи погод (схема оцінювання погоди згідно з потребами кліматотерапії): для кліматолікування, їх характеристика.

Кліматичні особливості природних зон України, їх характеристика та біологічна дія на організм.

Тема 3. Механізм дії природних чинників на системи та органи людини.

Основні режими і методи лікування на курорті. Мобілізація захисно-приспосувальних реакцій людського організму. Основи механізму дії фізичних чинників. Термічні чинники - зігріваючі та охолоджувальні. Кріотерапія. Механічні чинники. Електромагнітні чинники. Основи

механізму дії мінеральних вод. Характеристика імуномодельючої дії фізичних лікувальних чинників.

Тема 4. Курортна і медична кліматологія (біокліматологія людини) та кліматотерапія (аеро-геліо-таласотерапія).

Кліматотерапія - геліотерапія, аероіонотерапія, сон на березі моря, повітряні ванни, таласотерапія, мікрокліматотерапія, дозування кліматопроедур.

Водолікування, температурні режими та їх біологічна дія. Показання до застосування водолікування (теплого або гарячого), прохолодні, холодні та контрастні водні процедури, показання та протипоказання їх використання. Ароматичні та лікувальні ванни.

Бальнеотерапія та її вплив на вищі регуляторні механізми. Преформовані та рідкісні лікувальні курортні фактори.

Основні бальнеологічні курорти України з природними лікувальними водами. Озокеритолікування, парафінолікування, глинолікування, лікування піском (псамотерапія).

Тема 5. Організація санаторно-курортного лікування. Використання курортних умов для профілактики хвороб людини.

Активні види оздоровлення (характеристика активних видів відпочинку і оздоровлення). Основні режими рухової активності на курортах. спортивно-оздоровча база і кадри. Організація дозвілля і розваг в санаторно-курортних установах для профілактики хвороб. Анімаційний сервіс як новий напрямок в організації дозвілля відпочиваючих. Відновлювальна медицина як новий профілактичний напрямок, зміст поняття «відновлювальна медицина». Збереження і відновлення здоров'я не хворих (здорових) людей. Реабілітаційний потенціал і система реабілітації на курорті.

Тема 6. Особливості харчування в санаторно-курортних закладах.

Організація харчування в санаторно-курортних закладах України. Фізіологічні потреби в енергії залежно від профілю санаторію. Вимоги до побудови раціонів харчування осіб, що перебувають на санаторно-курортному лікуванні та медичній реабілітації. Сучасні погляди щодо реалізації дієт (раціонів) та їх характеристика. Конструювання універсальних дієт із урахуванням сучасних досягнень нутриціології. Новітні технології приготування дієтичних страв та сучасні підходи

щодо обслуговування в санаторно-курортних умовах. Контроль якості та безпечності харчування.

Тема 7. Лікувальна фізкультура та масаж в комплексі санаторно-курортного лікування.

Лікувальна фізична культура. Основні принципи лікувальної фізкультури. Режими рухової активності. Основні форми лікувальної фізкультури (лікувальна гімнастика, ранкова гігієнічна гімнастика, дозована ходьба, теренкур, спортивно-прикладні вправи, ближній туризм, ігри, гідрокінезотерапія). Масаж. Види масажу (класичний лікувальний масаж, сегментарний масаж, банковий масаж, вихровий підводний масаж тощо).

Тема 8. Наукові основи застосування мінеральних вод та лікувальних грязей.

Класифікація мінеральних вод. Води без специфічних компонентів і властивостей. Води вуглекислі. Води сульфідні. Води залізовмісні, арсенисті, поліметалеві. Води бромні, йодобромні, йодні. Води радіоактивні (радонові). Води кремнієві. Води з підвищеним вмістом органічних речовин. Води термальні. Основні критерії оцінювання мінеральних вод.

Бальнеологічні норми для питних мінеральних вод. Загальні показання до лікувального застосування мінеральних вод. Особливості біологічної дії питних мінеральних вод залежно від прийому відносно прийняття їжі.

Лікувальні грязі, їх біологічна дія, типи лікувальних грязей за основними фізико-хімічними показниками. Застосування лікувальних грязей у клінічних і санаторно-курортних умовах. Основні лікувальні показання та протипоказання для грязелікування.

Тема 9. Наукові передумови та перспективи розвитку оздоровчого туризму.

Особливості розвитку курортного бізнесу. Курортний продукт. Ціноутворення в курортному бізнесі. Теоретичні передумови маркетингу в курортному бізнесі. Маркетинг у курортному бізнесі. Методологічні основи дослідження маркетингу в курортному бізнесі. Охорона курортних ресурсів від виснаження і забруднення. Проблемно-методичні питання визначення величини рекреаційних навантажень на ландшафтні комплекси природно-заповідних рекреаційних територій.

3. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Формою підсумкового контролю успішності навчання студентів з дисципліни «Курортологія» є ПМК.

4. Засоби діагностики успішності навчання

Засоби діагностики успішності навчання студентів з дисципліни «Курортологія» є усне опитування та обговорення теоретичних питань на семінарських та лекційних заняттях, пакети тестових завдань, ситуаційні завдання з дисципліни, пакети завдань для модульних контрольних робіт.

5. Рекомендована література

1. Закон України «Про курорти» від 05 жовтня 2000 р. № 2026-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tourlib.net/zakon/concept2.htm>.
2. Драчева Е. Л. Специальные виды туризма. Лечебный туризм: учеб. пособие / Е. Л. Драчева. – М.: Кнорус, 2008. – 152 с .
3. Кусков А. С. Курортология и оздоровительный туризм / А. С. Кусков, О. В. Лысыкова. – Ростов н/Д: Феникс, 2004. – 320 с.
4. Степанов Е. Г. Основы курортологии: учеб. пособие / Е. Г. Степанов. –Х.: ХНАГХ, 2006. – 326 с.
5. Степанов Е. Г. Санаторно-курортное лечение: учеб. пособие /Е. Г. Степанов. – Х.: ХНАГХ, 2006. – 332 с.
6. Фоменко Н. В. Рекреаційні ресурси та курортологія: навч. посібник / В. Н.Фоменко. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 312 с.
7. Курорти та санаторії України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sankurort.ua/>.
8. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування: Монографія. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2001. – 395 с.
9. Бейдик О.О. Українсько-російський словник термінів і понять з географії туризму і рекреаційної географії. – К.: РВЦ “Київський університет”, 1997. – 300 с.
10. Бейдик О.О. Рекреационно-туристские ресурсы Украины: новые аспекты использования и восприятия. // Культура народов Причерноморья: Научный журнал. – Симферополь: Межвузовский центр “Крым”, 2002. – № 34. – С.164–167.
11. Бейдик О.О. Оцінка спелеоресурсів України. // Фізична географія та геоморфологія. – 2003. – № 44. – С.35–43.

12. Бейдик О.О. Ресурсно-рекреаційні паспорти суб'єктів адміністративно-територіального поділу України. // Економічна та соціальна географія. – 2002. – Вип. 53. – С.216–222.
13. Любіцева О. О., Стафійчук В. І. Розвиток курортної справи в Україні //Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Серія: Географія.–Вінниця. – 2005. – С. 86-89.
14. Мендела І. Я. Особливості стратегічного розвитку підприємств санаторно-курортної справи //Карпатський край. – 2012. – №. 2. – С. 86-89.
15. Маньшина Н. В. Курортология для всех //За здоровьем на курорт— М.:«Вече». – 2007. – С. 592.
16. Полушина Н. Д., Фролков В. К., Ботвинева Л. А. Превентивная курортология (теоретические и прикладные аспекты, перспективы) //Пятигорск. – 1997. – Т. 158. – С. 13.
17. Боголюбов В. М. Курортология и физиотерапия //М.: Медицина. – 1985. – Т. 1. – С. 452.
18. Щур Ю. В., Дмитрук О. Ю. Спортивно-оздоровчий туризм:[навчальний посібник] //К.: Альтерпрес, 2003.–232 с.
19. Ветитнев А. М., Журавлева Л. Б. Курортное дело. – Москва : Кнорус, 2006.– 528 с.
20. Ветитнев А. М., Кусков А. С. Лечебный туризм //М.: Форум. – 2010. – 592 с.
21. Улащик В. С. Физиотерапия в современной медицине, ее достижения и перспективы развития //Вопросы курортологии, физиотерапии и лечебной физической культуры. – 2003. – №. 1. – С. 9.
22. Боголюбов В. М. Курортология и физиотерапия //М.: Медицина. – 1985. – Т. 1. – 452 с.
23. Кравець О. М., Рябев А. А. Програма дисципліни „Курортология” для студентів напряму підготовки 6.140103 „Туризм”. – 2014.
24. Рутинський М. Й. Категорія „насиченості відпочинку” у теоретичному арсеналі рекреалогії та курортології //Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. праць.–Чернівці: Чернівецький національний університет. – 2010. – С. 519-520.
25. Ефименко Н. В. Инновации в курортной гастроэнтерологии //Курортная медицина. – 2011. – с. 33.